

Tidligere havde vi mange får i Danmark, fordi vi havde brug for ulden og kødet. I dag har fårene fået betydning for pleje af vore naturområder. I Vadehavsområdet fremmer fårene naturværdierne, når de afgræsser marsken, digerne og forlandet.

Får på digerne

Når fårene græsser på digerne, er de med til at vedligeholde digerne. Fårene nipper af planterne tæt ved rødderne, hvilket gør, at der kan komme sollys ned til alle planter. Planter har brug for sollys for at kunne lave fotosyntese. Gode lysforhold giver plads til et tæt dække af planter. Det tætte dække af planter giver et tæt rodnet. Og det er netop et tæt og veludviklet rodnet, der holder på det øverste jordlag, som skal sikre digerne mod erosion ved stormflod.

Når fåret græsser og derved holder græsser og urter nede, så sikrer det også lys og varme til insekter. Et område, som er rigt på insekter, tiltrækker fugle og derved er græssende får med til at fremme den samlede biologiske mangfoldighed.

Fårene er med til at flytte rundt på plantefrø via deres pels og afføring, og dermed er fåret med til at sikre frøspredning.

Fårets mule og tænder

Når fåret går ude og græsser, æder fåret både græsser og urter. Fåret har en spaltet overlæbe. Pga. af den spaltede overlæbe kan fåret udvælge sig planter, som den bider af tæt ved planternes rødder.

Lige som alle andre drøvtyggere har fåret ingen fortænder i overmundens.

Fortænderne er erstattet af en brusklade, som er effektiv sammen med undermundens 8 fortænder, når fåret græsser. Fåret græsser helst på områder med lav vegetation, som fåret holder nede hen over græsnings-perioden.

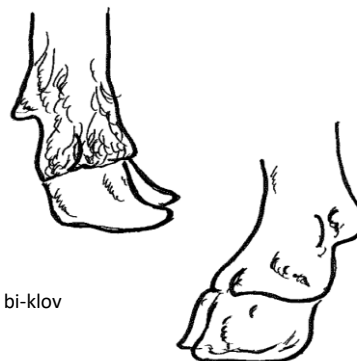
Mule med spaltet overlæbe

Tænder og brusklade

Fårets klove

Fårene har fire klove på hvert ben, hvoraf de to er små biklove. Biklovene sidder et lille stykke oppe bag på hvert ben. Biklovene er fåret til hjælp, således at fåret ikke synker ned, hvor der er blød underlag. Fårenes tramp ødelægger ikke det øverste jordlag, men kan dog skabe små åbne pletter i jordbunden til specialiserede planter. Fårets klove gror ligesom negle, og slides når fåret går på forskelligt underlag.

Klove med bi-klov

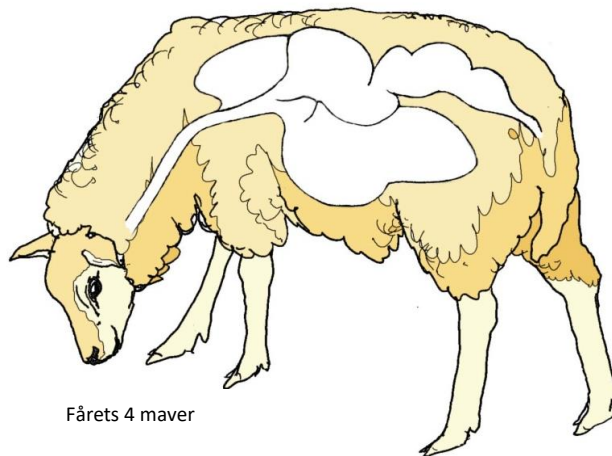
Fårets 4 maver

Fåret er et meget nøjsomt dyr. Det kan tåle at æde svært fordøjeligt græs, som køer for eksempel ikke kan leve af. Fåret trives derfor bedre end andre husdyr på såkaldte "magre jorder". De trives dog også på "fede jorder", som marsken langs Vadehavet.

Fåret er planteæder og drøvtygger ligesom koen. Dyr med fire maver kalder vi drøvtyggere. Når får græsser sluger de planterne uden at tygge først. Planter som fx græsser er meget svære at fordøje. Det er plantestoffet cellulose, der kræver ekstra lang fordøjelse. Derfor har fåret fire maver og tygger drøv.

Fårets fordøjelse er imponerende. Det kan være meget svært at genkende plantedele i fårets afføring. Det fortæller lidt om fårets evne til at udnytte planterne.

Kindtænderne findeler og knuser planterne i fødebollen ved at underkæben bevæges fra side til side under tygningen. Man siger, at fåret tygger drøv. Efterhånden som planterne i vommen bliver mere og mere findelt, ryger det videre i de næste maver.

Fårets 4 maver

Får på dige ved Vadehavet

Vommen

Den første mave hedder vommen. Det er her bakterier, svampe og encellede dyr hjælper med at nedbryde planter. Når planterne er blevet behandlet i vommen i et stykke tid, lægger fåret sig ned og nu gylpes fødeboller op i munden. Fåret gylper fødeboller op en af gangen. Fåret tygger fødebollen med over- og underkæbens kindtænder i ca. et minut, før den synker fødebollen igen.

Netmaven og bladmaven

Efter vommen kommer de findelt planter videre til netmaven og bladmaven. I netmaven fortsætter bakterier, svampe og andre mikroorganismer med at nedbryde planterne. I bladmaven sis det meste af vandet fra.

Løben

Til sidst ender planterne, bakterier, svampe og andre mikroorganismer i den sidste mave, løben. Her udskiller løben mavesyre, som slår bakterierne, svampene og de encellede dyr ihjel. I tarmene optages næringsstofferne.